

KULTURUTSKOTTETS UTLÅTANDE 7/2006 rd

Statsrådets redogörelse om Europeiska unionens konstitutionella fördrag

Till utrikesutskottet

INLEDNING

Remiss

Utrikesutskottet sände den 9 december 2005 statsrådets redogörelse om Europeiska unionens konstitutionella fördrag (SRR 6/2005 rd) till kulturutskottet för utlåtande.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- planerare Suvipäivikki Mikola, undervisningsministeriet
- konsultativ tjänsteman Päivi Kaukoranta, statsrådets kansli

- biträdande avdelningschef Jari Gustafsson, utrikesministeriet
- överdirektör Juha Sarkio, Finlands Akademi
- specialmedarbetare Marjatta Melto, Undervisningssektorns Fackorganisation rf
- chef för internationella ärenden Terhi Heinilä, Finlands Idrott rf
- generalsekreterare Kaj Malm, Rådet för yrkeshögskolornas rektorer ARENE rf
- professor Tuomas Ojanen.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av
— Finlands Universitetsrektors råd.

STATSRÅDETS REDOGÖRELSE

Stats- och regeringscheferna samt utrikesministrarna i Europeiska unionens medlemsstater undertecknade den 29 oktober 2004 i Rom fördraget om upprättande av en konstitution för Europa, nedan det konstitutionella fördraget. Det är ett internationellt fördrag och för att det ska träda i kraft förutsätts att alla stater som undertecknat fördraget också har ratificerat det. Målet var att ratificeringarna skulle slutföras och att det konstitutionella fördraget därmed träda i kraft den 1 november 2006 under Finlands ordförandeskap i EU.

Var och en av Europeiska unionens medlemsstater inledde ratificeringsprocessen enligt sin egen konstitution. Situationen förändrades vä-

senligt i månadsskiftet maj-juni 2005, när en klar majoritet röstade mot ratificeringen av fördraget i folkomröstningarna i Frankrike och Nederländerna.

Europeiska rådet fattade i juni 2005 beslut om en tankepaus beträffande det konstitutionella fördraget. Enligt Europeiska rådets uttalande "kommer denna period av eftertanke att utnyttjas för att i våra länder möjliggöra en bred debatt, där medborgarna, det civila samhället, arbetsmarknadens parter, de nationella parlamenten och de politiska partierna deltar. Denna aktiverande debatt, som redan har inletts i många medlemsstater, bör intensifieras och utvidgas. Även de europeiska institutionerna bör bidra till

debatten och kommissionen har härvid en särskild uppgift att fylla." Europeiska rådet beslutade återkomma till saken det första halvåret 2006, dvs. under Österrikes ordförandeskap, för att göra en samlad bedömning av de nationella debatterna och enas om fortsättningen av processen.

Europeiska rådet tog inte ställning till om medlemsstaterna skulle fortsätta ratificeringsprocessen under tankepausen. Varje medlemsstat bestämmer detta själv utgående från sin egen bedömning av situationen. Tre stater har däremot avslutat sin egen interna ratificeringsprocess. Hittills har sammanlagt 13 medlemsstater slutfört sitt nationella ratificeringsförfarande, och av dem har nio deponerat sitt ratifikationsinstrument hos den italienska regeringen.

Regeringen hade räknat med att avlåta en proposition om godkännande av det konstitutionella fördraget till riksdagen hösten 2005. Efter Europeiska rådets uttalande om tankepausen ansåg regeringen att det inte fanns anledning att begära att riksdagen ska godkänna fördraget omedelbart. Däremot ville man ge riksdagen möjlighet att behandla det konstitutionella fördraget utgående från statsrådets redogörelse. På så sätt får regeringen kännedom om riksdagens stånd-

punkt till och syn på det konstitutionella fördraget innan Europeiska rådet återkommer till det under Österrikes ordförandeskap.

Regeringen anser fortfarande att det konstitutionella fördraget är en nödvändig förbättring av unionens nuvarande grundfördrag. Riksdagens ståndpunkt kunde också bidra till en positiv attityd i Europa innan saken behandlas i Europeiska rådet.

Förutom en detaljerad granskning av det konstitutionella fördraget innehåller redogörelsen en allmän del om hur unionen bör utvecklas i framtiden. Den behandlar också i korthet utvidgningen av unionen som har ett nära samband med debatten om unionens framtid i Europa. Riksdagens utrikesutskott har i sitt utlåtande UtUU 9/2005 rd lyft fram behovet av en grundläggande politisk debatt om utvidgningspolitiken.

Syftet med denna redogörelse som regeringen ger enligt 44 § i grundlagen är att förbereda en bred debatt om det konstitutionella fördraget och Europas framtid i riksdagen. Regeringen hoppas att redogörelsen ska vara till nytta även för den medborgardebatt som förs om Europeiska unionens framtid.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Kulturutskottet har behandlat ärendet i de delar som hänför sig till utskottets behörighetsområde.

I det konstitutionella fördragets ingress nämns flera politiska mål som är mycket viktiga för Finland och utbildningen i Finland. Viktiga inte minst för högskoleutbildningen är unionens regional- och strukturpolitiska mål för utjämnade skillnader i utvecklingsnivån och regional sammanhållning, starkare ekonomiskt stöd för forskning, utveckling och innovation, inte minst stöd för företagsamheten i Europa, och bättre nyttjande av informations- och kommunikationsteknik framför allt i servicebranscherna. Utskottet lyfter fram fördragets budskap att ut-

vecklingen av en kunskapsbaserad europeisk ekonomi bygger på likvärdiga utbildningsmöjligheter. Det behövs bred utbildning men i en globaliserad värld är det också nödvändigt med spjutspetsforskning. Det är unionens uppgift att koncentrera sig på samarbete på de områden där enskilda medlemsstater är för små aktörer. Vid förhandlingarna om det konstitutionella fördraget väckte punkten om handelsavtal bred debatt. Enligt fördragsutkastet var det unionen som skulle fatta beslut med kvalificerad majoritet om handelsavtal om utbildning och kultur, men utkastet ändrades på krav av bl.a. Finland och Sverige.

I artikel III-315 i fördraget finns en särskild bestämmelse om handel med tjänster som avser

utbildning och sociala tjänster. Beslut om avtal på de här områdena ska fattas med enhällighet, om avtalen riskerar att allvarligt störa den nationella organisationen av sådana tjänster och inverka negativt på medlemsstaternas ansvar för att tillhandahålla dem. Under förhandlingarna ville regeringen och riksdagen få in en fördragsbestämmelse som säkerställer att beslut om offentliga grundläggande tjänster typ tjänster som avser utbildning och kultur samt social- och hälsovård fortsatt får fattas nationellt. Men när bestämmelserna i det konstitutionella fördraget tillämpas kan villkoret tillgodoses bara om rådet fattar sina beslut om de här tjänsterna med enhällighet. Förändringen är betydelsefull jämfört med Nicefördraget, där utbildning och kultur spelar en särskild roll. Villkoret för ett enhälligt beslut om sociala tjänster och tjänster som avser utbildning och hälsovård (artikel III-315.4.3b) är att ett avtal om handel "riskerar att allvarligt störa den nationella organisationen av sådana tjänster och inverka negativt på medlemsstaternas ansvar för att tillhandahålla dessa". Enligt statsrådets redogörelse bör tillämpningen och tolkningen av bestämmelsen uppmärksammas särskilt i linje med Finlands intressen.

Utskottet understryker att "störa" eller "allvarligt störa" i första hand bör bedömas utifrån den medlemsstats eller de medlemsstaters syn som anser att det finns en verklig risk för det slag av störning som avses i underpunkten, inte minst som de berörda områdena huvudsakligen faller inom medlemsstaternas befogenhet.

När det gäller kulturella och audiovisuella tjänster (artikel III-315.4.3a) påpekar utskottet att villkoret för ett beslut med enhällighet är att ett avtal om handel "riskerar att negativt påverka unionens kulturella och språkliga mångfald". I fråga om handelsrelaterade aspekter av immateriella rättigheter (artikel III-315.1 och 4.2) framhåller utskottet att unionens exklusiva befogenhet bara gäller handelsrelaterade aspekter av immateriella rättigheter, alltså inte själva substansen i rättigheterna. Handeln omfattar bl.a. avtal om nyttjanderätt, dvs. licenser och andra avtal om överföring av rättigheter. Om de handelsrelaterade aspekterna också omfattade sub-

stansen skulle lagstiftningen om immateriella rättigheter i den mån den omfattas av avtalet bli föremål för handelsförhandlingar och överföras till gemenskapens exklusiva befogenhet, vilket inte är acceptabelt.

Kompromissen kan anses bättre än det ursprungliga förslaget, men ur vår synvinkel finns det fortfarande en del problematiska aspekter. Det avgörs i sista hand av domstolen vad som är en betydelsefull fråga för den medlemsstat som man förhandlar med. Med tanke på demokratin är det inte bra att det behövs domstolsbeslut. Om det blir ytterligare en omgång förhandlingar om det konstitutionella fördraget bör Finland på nytt ta upp frågan till bedömning. Om fördraget i dessa delar träder i kraft utan ändringar bör riksdagen och det civila samhället få större medinflytande över handelsavtalen. Det nuvarande förhandlingssystemet bör ses över och utbildningen, kulturen och sociala frågor få var sitt konvent i stället för den snäva delegation de nu har och både konventen och ministerieberedningen bör stå i nära kontakt med fackutskottet när handelsavtal bereds och besluts. Kulturutskottet föreslår att utrikesutskottet

i sitt betänkande tar in ett uttalande om att det förutsätter att regeringen ser över sitt system för att bereda och besluta om handelsavtal, om unionens nya fördrag träder i kraft i den föreslagna formen.

Det som sägs om idrott i fördraget är positivt och klarläggande. Frågan nämns inte explicit i det nuvarande fördraget. Enligt artikel I-17.e hör idrott till områdena för stödjande, samordnande eller kompletterande åtgärder. I artikel III-282 sägs i sin tur att unionen ska bidra till att främja europeisk idrott och ska då beakta idrottens specifika karaktär, dess strukturer som bygger på frivilliga insatser samt dess sociala och pedagogiska funktion. Målet för unionens insatser ska vara att utveckla idrottens europeiska dimension genom att främja rättvisan och öppenheten i idrottstävlingar och samarbetet mellan idrottsorganisationerna samt genom att skydda idrottsutövarnas fysiska och moraliska integritet, särskilt när det gäller unga idrottsmän och idrotts-

kvinnor. Kulturutskottet anser att målen i sig är helt riktiga. Men det är inte fullt övertygat om att det i praktiken är den bästa lösningen att man försöker påverka idrotten generellt eller skriva idrottsartikeln i en allomfattande form. På detta stadium är det också svårt att bedöma hur fördraget inverkar på idrottens autonomi och självreglering eller idrottsorganisationernas ställning. Det är viktigt att höra organisationerna redan i beredningen av idrottsfrågorna. Utskottet ser positivt på att idrottsartikeln ger unionen en chans att direkt stödja också idrottsanknuten verksamhet.

Utskottet påpekar också här att arbetsfördelningen mellan Europarådet och Europeiska unionen bör granskas med tanke på att båda ska ha en tydlig roll visavi kultur och idrott och att överlappningar undviks.

Utlåtande

Kulturutskottet anför

att utrikesutskottet bör beakta det som sägs ovan.

Helsingfors den 9 mars 2006

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Kaarina Dromberg /saml
vordf. Sade Tahvanainen /sd
medl. Hanna-Leena Hemming /saml
Sinikka Hurskainen /sd
Tuomo Hänninen /cent
Tatja Karvonen /cent
Rauno Kettunen /cent
Minna Lintonen /sd

Pehr Löw /sv
Kirsi Ojansuu /gröna
Seppo Särkiniemi /cent
Ilkka Taipale /sd
Marja Tiura /saml
Raija Vahasalo /saml
Unto Valpas /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Marjo Hakkila.